

SAVREMENE FINANSIJE I RAČUNOVODSTVO U KONTEKSTU REFORMSKIH PROCESA U BOSNI I HERCEGOVINI

Autor: Emeritus Prof.dr. Jozo Sović, Sarajevo, BiH

SAŽETI IZVJEŠTAJI, ZAKLJUČCI I PORUKE 6. MEĐUNARODNOG SIMPOZIJA ODRŽANOG 11. i 12 MAJA 2018. GODINE U TUZLI

Centralna tema 6. Međunarodnog simpozija je preuređenje ekonomsko socijalne stvarnosti BiH.

Društveno ekonomska reforma je suptilni proces akcije i reakcije progresivnih pregalaca i poborionika za unapređenje životne stvarnosti. U tom procesu, računovodstvo ima ulogu univerzalnog poslovnog jezika, razumljivog na svim meridijanima globusa.

U programiranoj i osmišljenoj ciljnoj djelatnosti-privrednoj i neprivrednoj, računovodstvo je prikladan volan za upravljanje aktivnosti prema profitnim ciljevima i ugodnoj sutrašnjici.

Standirizano računovodstveno-financijsko izvještavanje je podobno sredstvo efikasnog usklađivanja odnosa između (1) poslovne sfere i (2) društvenog okruženja (države!).

Globalne promjene, koje su se dogodile, a i dalje se odvijaju u svijetu i u BIH, uzete su u razmatranje na 6. Međunarodnom simpoziju FINconsult-a, sa naglaskom na ulogu financijsko-računovodstvene profesije u procesu prilagođavanja ekonomskog sistema-sustava tekućim i budućim promjenama.

Pravoremeno evidentiranje i korektno klasificiranje poslovnih promjena, omogućuje uvid (kontrolu!) ekonomsko financijskog položaja tržišnih učesnika, i vođenje efikasne državne /vladine monetarne i ekonomske politike.

Za uspješno poslovanje privrednih društava i stabilno funkcioniranje ekonomskog sistema, računovodstvo je dužno osigurati validne elemente i argumente za kontrolu sposobnosti

zarađivanja poslovnih subjekata i uredno podmirivanje obaveza prema državi i njezinim organizacijskim entitetima.

U izvršavanju svojih obaveza, računovodstvena profesija je suočena sa sporim i nedjelotvornim reagiranjem Zakonodavstva, Vlade i Parlamenta na promjene u ekonomskom i socijalnom okruženju.

Na to upozoravaju sljedeći stavovi i poruke sudionika naučnog skupa znalaca i profesionalaca računovodstveno-financijske struke.

1. Svestrane i intezivne promjene krajem XX i početkom XI stoljeća, izazvale su i velike promjene u privrednom/gospodarskom i socijalnom životu Europe i šire, a razumljivo i na prostoru BiH. Privreda svih zemalja, i posebice onih razvijenih, brzo se mijenja pod utjecajem brojnih tehnoloških i ekoloških zahtjeva za poboljšanje poslovnih učinaka i standarda života populacije. Tome su doprinijele i političke promjene uokvirene u proces tranzicije i privatizacije nekadašnje društvene/državne imovine. Sve promjene imaju za svrhu povećanje djelotvornosti poslovnog i javnog sektora, te unapređenje životnog standarda stanovništva u državama utemeljenim na načelima demokratije i menadžerske ekonomije.

2. Tržište bez granica, prošireno po broju učesnika i ekonomskim resursima, privlači investitore u zemlje s jeftinom radnom snagom i sirovinskim resursima. Poslovni subjekti moraju prihvatiti promjene, uvoditi inovacije i prilagođavati radnu disciplinu i poslovnu kulturu visokim standardima i zahtjevima EU, što se odražava i na promjene u radnim i osobnim navikama i vještinama uposlenika/nica. Nove potrebe za sposobnim i poduzetnim menadžerima zahtjevaju ljude poduzetničkog duha i hrabrosti, te kontinuirano inoviranje i redizajniranje proizvodno – uslužnih programa, koji obećavaju i donose solidnu zaradu.

3. Kočnica bržeg dinamiziranja i razvoja poslovne aktivnosti u zemljama u tranziciji, među kojima je i BiH, su spore i često konfuzne zakonske promjene, koje ne prate brzinu promjena u privredi. U BiH je sporo dogovaranje i usaglašavanje ekonomsko – financijskih propisa, čime se direktno ugrožava socijalna sfera, sa nizom nepoželjnih implikacija.

4. Propadanje korporacija sa stogodišnjom tradicijom i velikim obimom proizvodnje, te brojnim uposlenicima / uposlenicama, i tromo poslovanje javnih korporacija, su ona ružna strana promjena, koja se objašnjavaju nedostatakom političke volje i nesnalaženjem u novim uvjetima. Najbolje i najbrže se snalaze pojedinci i organizacije sklone zloupotrebama i izigravanju zakona.

5. U BiH je na sceni menadžerska ekonomija. To je lepršava arabeska, u koju je utkano naučno i stručno znanje ljudskog resursa – najbitnijeg elementa poslovnog upravljanja privredne aktivnosti prema profitnim ciljevima, a to znači stvaranje financijskih učinaka kao temelja ekonomsko – socijalnog blagostanja. Upravljački mehanizam je u rukama menadžmenta i državnog upravljačkog vrha svih nivoa/razina vlasti. Menadžerstvo je poslovna filozofija i vještina upravljanja reverzibilnim i ireverzibilnim dejstvima između:

- privredne i financijske politike,
- državnog i pravnog uređenja,

- fiskalne i socijalne politike,
- obrazovanje nauke,
- tehničkog i tehnološkog progressa,
- poslovne infrastrukture,
- zaštite okoliša,
- korištenje raspoloživih resursa,
- zaštite javne imovine od prelijevanja u privatno vlasništvo bez kupovine,
- odnosi s inozemstvom na principima fer konkurencije, ect.

I filozofija i vještine služe uspješnom servisiranju probirljivog tržišta, koje prihvata proizvode i usluge standardnog kvaliteta i prihvatljivih cijena.

6. Temeljna odrednica menadžerskog zanimanja, podjednaka je za privatni i javni sektor poslovanja: vješto upravljanje poslovne aktivnosti prema profitnim ciljevima. U poslovnom žargonu, menadžerska ekonomija je poslovna vještina, ili preciznije – način razmišljanja, djelovanja i ponašanja svih sudionika društveno – ekonomskog procesa, koji kreiraju i osiguravaju privredni razvoj i socijalni napredak u okvirima nacionalne ekonomije BiH i šire. Za menadžersko upravljanje potreban je talenat, iskustvo i kontinuirana edukacija uposlenika/nica, odnosno neprekidno učenje, radi obnavljanja i stjecanja znanja, koje se može unovčiti. Misli se na proces usvajanja znanja primjenljivog u poslovanju. Tu tvrdnju ubjedljivo i uvjerljivo potvrđuju iskustva i najrazvijenijih ekonomija u svijetu. Iz povijesnih zapisa se zna da je menadžersko razmišljanje starije od stotinu godina. Filozofija poslovođenja je ušla u učionice već 1900-te godine. U to doba, na tri poslovne škole (visoke škole) u SAD, razgovaralo se o postupcima uspješnog poslovanja, što potvrđuje da su već tada izučavane menadžerske vještine.

7. Danas se u svim zemljama (ravijenim i manje razvijenim) studira menadžerska ekonomija, uokvirena u principe, kriterije, načela i standarde poslovnosti, ali se znanje primjenjuje ograničeno i nepošteno, a ponegdje se i zloupotrebljava. Glad za zaradom, potisnula je moralne postulate i devalvirala poslovnu kulturu. Ironija i paradoks je činjenica, da su moralne norme elegantno uokvirene u kodekse, koji ukrašavaju vitrine direktora i vladinih dužnosnika, te služe isključivo kao dekoracija kabineta institucija i organizacija. Zbog toga, menadžrestvo kao provjerena filozofija poslovanja, ima paradoksalno nejednak utjecaj na ukupni privredni i socijalni razvoj pojedinih zemalja i regiona, a posebice na ekonomsko – socijalno stanje BiH, koje stagnira i nazaduje po svim parametrima i statistikama EU i stranih promatrača.

8. Menadžersko upravljanje uključuje multidisciplinarno znanje (od svega po nešto). Potvrđuju to svi referati i referenti, koji su svoja istraživanja i saznanje prezentirali u zborniku radova od 726 stranica i usmenim izlaganjima na dvodnevnom profesionalnom simpoziju. Sva su znanja korisna, ali za vođenje poslovanja u bilo kojoj djelatnosti (privrednoj i neprivrednoj), računovodstveno znanje i financijsko izvještavanje su od nemjerljive važnosti. Eračunovodstvo je uređeneo zakonskim okvirom, koji obavezuje poslovne subjekte da vode evidencije o poslovnim transakcijama u formaliziranim poslovnim knjigama. U pravnom poretku poslovne knjige imaju važnost javne isprave. U novije vrijeme od računovodstvene

profesije se očekuje (i zahtjeva !) da pruži elemente i argumente za predviđanje budućnosti na bazi evidencija iz prošlosti. Stvarnost se komplikuje zbog postojanja sukoba interesa između poslovnog i javnog sektora u pogledu istinitosti, realnosti i objektivnosti finansijskog izvještavanja i statističkog uobličavanja ekonomske i socijalne stvarnosti, ili preciznije u kvantificiranju ekonomske aktivnosti, iskazivanju DBP i vrednovanju osnovice za oporezivanje i snošenje obaveza prema javnim prihodima, odnosno alimentiranju javnih rashoda. Sve kompanije (privatne i državne) trče za profitom. Menadžment zahtijeva od računovođa da prave našminkane obračune, ugodne za izbjegavanje obaveza prema javnim prihodima, a kodeks profesionalne etike obavezuje računovođe da se pridržavaju propisa i MRS – ova prilikom generiranja finansijskih izvještaja. Računovođa se nalazi u sendviču između čekića i nakovnja (između Scile i Haribde !). Ako ne posluša direktora ostaće bez posla, ako ga posluša stići će na Sud, a možda i u pritvor.

9. Državne korporacije koje posluju u javnom sektoru, odlikuje se skupim menadžmentom i visokoplaćenim nadzornim tijelima, tj. Upravom, koja nije voljna da racionalno upravlja, ali je specijalizirana za neracionalno trošenje društvenih fondova. Ured za reviziju Federacije BiH stalno upozorava: potrošeno je nezakonito i rasipnički toliko i toliko milijardi društvenog novca... i sve to završava na konstataciji. Efekti su poražavajući: gomilaju se gubitci i potraživanja uposlenika/nica, raste nezaposlenost, povećava se broj blokiranih računa..., raste siromaštvo. Paradoks je u tome što se nezakonitost samo konstatira i „ preispituje“ a vinovnici ne vraćaju ono što su prigrabili. Štetno ponašanje se atributira kao „nedostatak političke volje“. Visoki državni dužnosnik, svojevremeno je nacionalnu ekonomsku politiku predstavio ovim riječima: „ Propao bih u zemlju zbog bahatog ponašanja države prema investitorima“. Štetni ugovori, koji su potpisani ranije kaže on, sačinjeni su tako da je to ne samo kriminal, nego zločin. Zakonom o privrednim društvima restaurirana je liberalna kapitalistička ekonomija i slobodno tržište, što je svakako poželjna promjena...Međutim, ekonomija BiH je zakasnila u kapitalizam punih stotinu godina, tako da je slobodno tržište slika ubrzanog procesa bogaćenja onih što su već bogati, i još bržeg siromašenja onih što su siromašni. Nekadašnja zdrava konkurencija obukla je dresove prevarantske ekonomije. Osnova suvremenog kapitalizma nije zdravo natjecanje, nego je na sceni nemoral i korupcija. Volan je u rukama korumpiranih upravljača. Paradoks je demokratski poredak u kojem je upravljački vrh nedostupan kontroli. Razvila se vještina kreiranja fiktivne i neistinite dokumentacije, koja ulazi u računovodstvo i sliva se u statistiku. U tako organiziranim poslovnim subjektima (kompanijama i korporacijama), nema mjesta za poštnu računovodstvenu profesiju. Stručan i savjestan računovođa je persona non grata (balast, teret) za poduzetništvo, koje svoj profit zasniva na friziranim obračunima učinaka i utajama poreza i drugih prihoda koji pripadaju državnoj blagajni. Deficitarni budžet Vlada popunjava prekomjernim zaduživanjem, uz blagoslov MMF-a, znajući da će neko otplaćivati dugove novim zaduživanjem..., i tako u nedogled.

10. Nikakva futurologija ne može ni približno predvidjeti, kako će izgledati svijet sutrašnjice. Jedino je izvjesno da to neće biti ponavljanje prošlosti. Sve je očiglednije da će bliža i dalja budućnost biti oblikovana stalno intezivnijim promjenama ekonomsko – socijalne sfere u promjenljivom prirodnom i društvenom okruženju. Nauka i tehnika će izmijeniti gotovo

sve aspekte rada i života, od rađanja do umiranja. Naše doba je elektronska civilizacija: kućni računari, mobilni telefoni i ostala elektronska čuda i naprave, osiguravaju bogatstvo i brzinu informacija i komuniciranja na daljinu, čime se simplificira i obogaćuje kvalitet života. Ona ružna strana moderne civilizacije je nestanak morala i ekspanzija kriminala. Živimo u ukletom dobu, u kojem zlo dominira...Futurolozi to nisu predvidjeli da je sadašnjoj generaciji i sutrašnjem naraštaju dodijeljena sudbina da žive između optimizma i pesimizma, nade i očaja. Civilizacija se ponovo suočila sa fenomenom gladi, siromaštva, totalitarizma i terorizma. Neočekivana promjena, koja se zove idiotizam, već je postala svakodnevna stvarnost milijardi ljudi, naspram zapanjujućeg napretka proizvodnje, informatičke tehnologije i svemirskih letova.

***

I sažetak ima svoj sažetak. Promjenama nigdje kraja nema. Treba im ići u susret i izraziti im dobrodošlicu. Računovođama ostaje samo jedna solucija, da sve promjene pedantno evidentiraju i ažuriraju, te ih stave na raspoloaganje onim što su dužni da se brinu o stabilnosti ekonomije i unapređenju socijalnog blagostanja, uz to treba voditi računa o unutarnjoj higijeni društva.

Očekujemo da će izložene poruke poslužiti kao pouke za kreiranje ugodnije sutrašnjice!